

**Park-West.
Plan voor verrijking.**

Februari 2019.
Werkgroep Groen Hees.
van de Vereniging Dorpsbelang Hees

Voorwoord.

Dit plan voor verrijking van Park-West is geformuleerd door de Werkgroep Groen Hees.

De werkgroep is daarbij ondersteund door drie vrijwilligers vanuit *Werkgroep Groen en Ruimte* van het IVN (Vereniging Voor Natuur en Milieueducatie) afdeling Nijmegen. Hun betrokkenheid, waardevolle adviezen en deskundigheid betekent een belangrijke bijdrage aan dit plan.

Wij bedanken van harte Cyril Liebrand, Geerten de Jong en Nico van der Poel.

De gemeente Nijmegen heeft ons initiatief en dit plan op een positieve wijze ontvangen en veel meegedacht. Wij werken samen om dit plan uit te voeren.

Wij verwachten dat dit plan leidt tot verrijking van Park-West en meer natuur in dit stadsdeel.

Nijmegen, februari 2019.

Werkgroep Groen Hees

van de Vereniging Dorpsbelang Hees.

Hoofdstuk indeling.	blz.
<i>Inleiding.</i>	1
Doel van het plan	
Legitimatie versterking Park-West	
Nijmegen als Green Capital	
Opbouw van het plan.	
Procedure	
Indeling van het park in 10 zones	3
A. Hoek Wolfkuilseweg en Energieweg.	4
B. Populierenlaantje	5
C. Voedselbos	8
D. Speelveld	11
E. Historische hoogstamfruitbomen, hondenlosloopterrein	13
F. Gebied met de twee poelen	16
G. Langs bedrijfsgebouwen	18
H. Bosplantsoen met Elsenbomen, tamme Kastanjes en Steeneiken.	19
I. Open ruimte	20
J. Zoom langs Industrieweg	22
K. aanvullende maatregelen	23
- verbetering belevingswaarde en toegankelijkheid	
- aanleg houtril en takkenrillen	
- leidende principes bij verdere uitbouw en onderhoud van het park.	
L. Samenvatting van alle voorstellen.	26
Geraadpleegde literatuur	28

Bijlagen:

1. Visie op Park-west. September 2014.
2. Schouw historische perenbomen.
- 2a Advies Bellefleur inzake behoud historische perenbomen.
3. Selectie van 18 struiken en 7 bomen bij verrijking van biodiversiteit.
4. Check bodemonsters.
5. Advies maaibeheer.
6. Rode lijst. Rapport SOVON 2017
7. Populieren laan – stand van zaken.
8. Foto's diverse struiken en hagen.
9. Plekken voor houtrillen

Inleiding.

Park-west betreft in dit plan het gebied tussen Bredestraat, Energieweg, Industrierweg en Oscar Carréstraat.

De werkgroep Groen Hees heeft dit plan “verrijking van Park-West” genoemd omdat:

- Park-West al jaren onderontwikkeld is, waarbij de belevingswaarde van dit gebied voor veel bewoners van Nijmegen-West en bezoekers te wensen overlaat.
- Het park kan zoveel beter, zowel uit oogpunt van natuur en biodiversiteit als uit het oogpunt van gebruiksvriendelijkheid.
- Er tot nu toe geen duidelijke visie of concept is waarmee het park wordt ontwikkeld en onderhouden.
- Werkgroep Groen Hees heeft in 2014 een visie op Park-West voorgelegd aan de gemeente Nijmegen (zie bijlage 1).
De afd. kwaliteitsbeheer heeft deze visie onderschreven als waardevol. Daarna is helaas niet systematisch gewerkt aan de uitvoering van deze visie. Onderhoud en nieuwe investeringen in het park vonden plaats zonder een duidelijk uitgesproken visie of centrale gedachte. Het contact tussen werkgroep en gemeente betroffen bij voortdurende incidentele kwesties. Het is tijd om het park verder te ontwikkelen vanuit een centraal idee.

Doel van dit plan.

- *De beleving van het park te versterken.* Zodat verblijf en wandelen in dit park aangenamer en aantrekkelijker wordt.
- *De ontwikkeling van natuur en de biodiversiteit te versterken* en daarmee een bijdrage te leveren aan de uitdagingen van deze tijd: ontwikkeling van duurzaamheid en behoud en versterking van natuurwaarden. Ook na 2018 werkt Nijmegen aan de doelstellingen van Groene Hoofdstad.

Redenen voor verrijking biodiversiteit Park-West.

De doelstelling bevordering natuur en biodiversiteit is gebaseerd op het volgende: Duits-Nederlands onderzoek in 2017 toonde aan dat in 27 jaar de **hoeveelheid insecten met meer dan 75% is afgenomen**. Een belangrijke oorzaak hiervan is achteruitgang van biodiversiteit. Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft op 22 januari 2018 een **Nationale Bijenstrategie** geformuleerd. Enkele kernpunten hieruit:

1. Bestuivende insecten zijn verantwoordelijk voor 18-68% van de opbrengst van groenten en fruit en hiervoor zorgen vooral de wilde soorten bij.
Meer dan 50% van de 360 soorten bijen staan op de rode lijst.
2. Een actiepunt is versterking van *Biodiversiteit*.
3. Hiervoor is het belangrijk ook in de stad de leefomgeving van wilde bijen en andere insecten te versterken.
4. Belangrijk daarin is de inrichting/beheer van publieke ruimten, zodat er jaarrond voedselaanbod is en nestelgelegenheid voor boven- en ondergronds nestelende soorten.
5. Ook gemeenten dragen bij aan bevordering van bestuivers.
6. Initiatieven vanuit de samenleving worden ondersteund.

Het ministerie van EZ publiceerde in 2017 een nieuwe **rode lijst vogels**. Twee soorten van deze lijst komen nu nog voor in het park-west: de Boerenzwaluw (nestelend) en de Torenvalk (voedsel zoekend). In het rapport is de achteruitgang van de natuurlijke leefomgeving genoemd als een zeer belangrijke oorzaak. Gelet op de aanbevelingen is versterking van biodiversiteit in dit gebied een vanzelfsprekende compensatie voor het verlies van natuurlijke leefomgeving. Hiermee wordt voor deze bedreigde soorten een overlevingskans vergroot (bijlage 6).

Nijmegen als Green Capital.

Eén van de werkhema's van Green Capital is versterking van Bio Diversiteit.

Dit plan voor verbetering van Park-West is gericht op versterking van biodiversiteit en sluit aan op eerdere initiatieven van de *Green Capital Challenges* op het terrein van biodiversiteit (Bottendaal, Radboud, Goffert).

Een ontwikkeling van Park-West vanuit de principes van versterking natuur en biodiversiteit biedt een bijdrage in een grote maatschappelijke opgave van deze tijd, n.l. behoud van natuur en versterking van overlevingskansen voor dier ... en mens.

In dit plan is naast versterking van biodiversiteit ook aandacht besteed aan verbetering van de belevings- en gebruikswaarde van het park.

Opbouw van het plan.

Park-West betreft in dit plan het gebied tussen Bredestraat, Energieweg, Industrieweg en Oscar Carréstraat. Voor de formulering van het plan is het gebied ingedeeld in 10 zones: zone A. t/m J). Zie blz. 3.

Bij elke zone is de huidige situatie beschreven en zijn verbeteringen voorgesteld. Dit is weergegeven in de hoofdstukken A. tot en met J.

Van elke zone zijn één of meerdere plattegronden opgenomen.

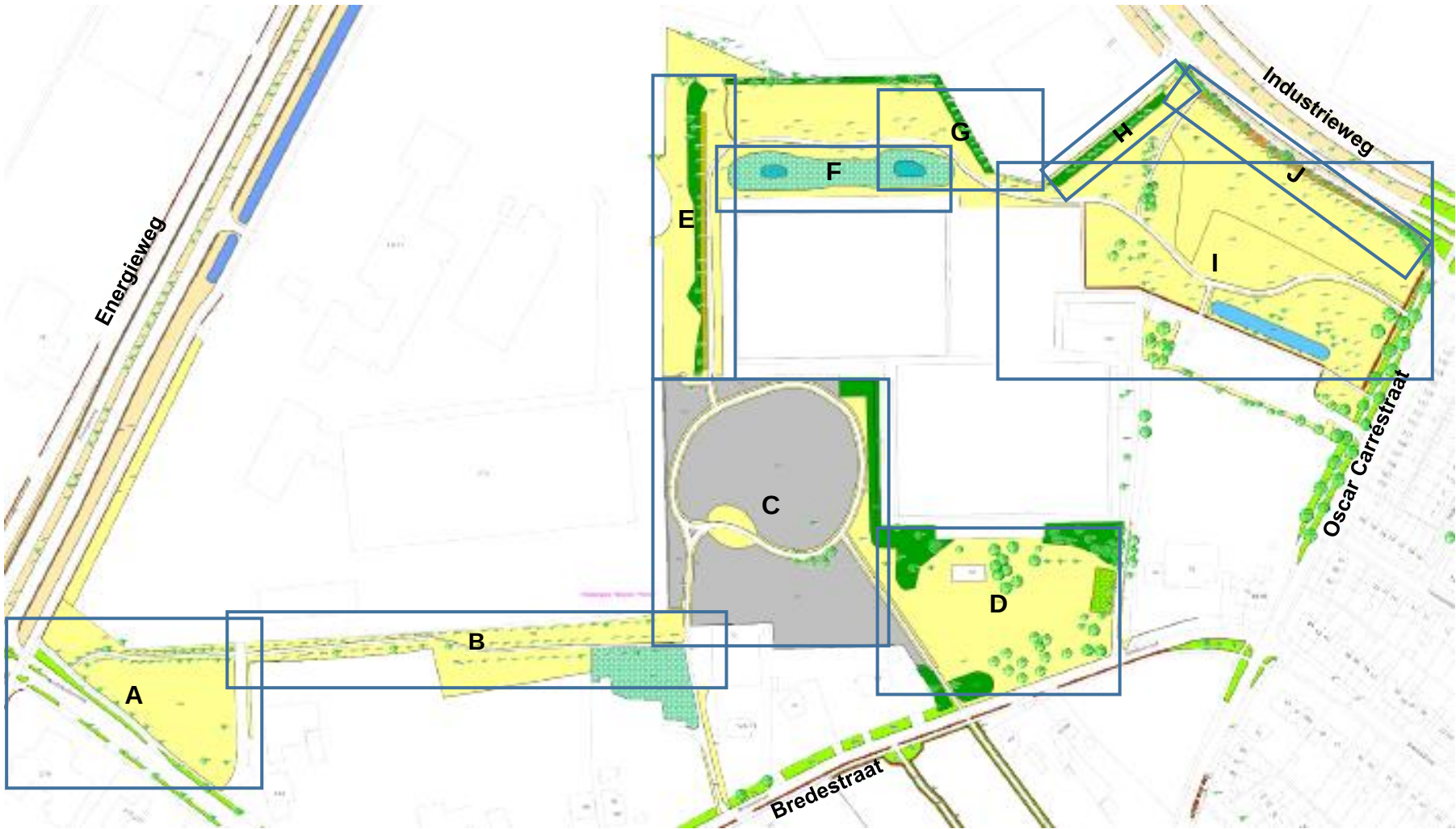
In hoofdstuk K. zijn nog een aantal algemene verbeteringen en veranderingen voorgesteld.

Procedure.

Dit plan is besproken door werkgroep Groen Hees met de gemeente Nijmegen op 26 april, 27 juni 2018 en 31 januari 2019.

Het plan wordt voorgelegd aan bewoners van Hees en Waterkwartier in een bijeenkomst op 26 maart 2019.

Park-West: indeling in 10 zones.

Zone A. Hoek Energieweg – Wolfkuilseweg

Kenmerken huidige situatie.

Open terrein, enigszins verhoogd terrein, begroeid met gras. Beginpunt populierenlaan. Bij de aanleg van het Park-West (in 2004?) heeft dit deel van het park bewust nog geen invulling gekregen. Dit in afwachting van de definitieve inrichting van Energieweg (deel S-100) na het gereedkomen van de nieuwe stadsburg De Oversteek. Het terrein heeft nu een lage waarde qua natuur - geringe biodiversiteit - en ook qua aanzien. Het is nu hoog tijd invulling te geven wat te lang is blijven liggen.

Aanpassing- verrijking.

Dit perceel volplanten met een bos.

Langs de randen van Wolfkuilseweg en Energieweg afzomen met een gevarieerde haag.

Kenmerken:

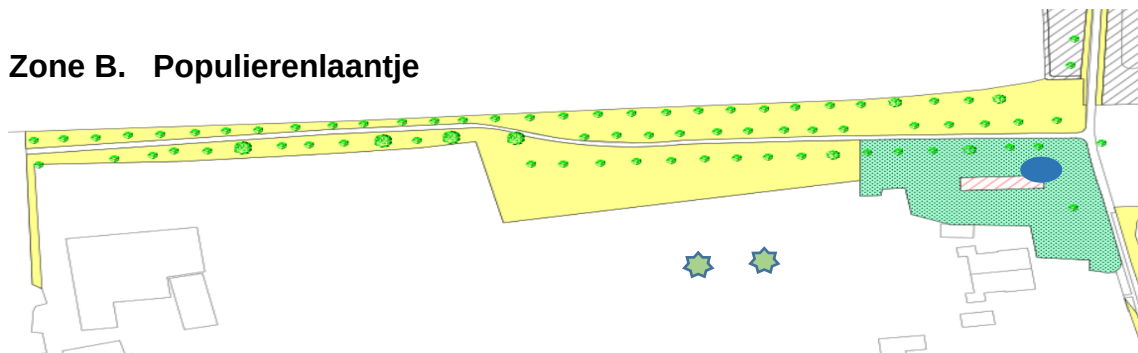
- Inheemse soorten.
- Uitwerking volgens het concept Tiny Forest ¹⁾
- Aan de randen snelgroeiende soorten zodat snel (visueel) resultaat gehaald wordt (voorbeeld Lijsterbes).
- Gerichte aandacht voor de zonering: “zoom - mantel - bos” (kansrijk voor variëteit).
- Bos laten ontwikkelen in diverse hoogte niveaus; zonering van zuid naar noord.

Doelen:

1. compensatie van visuele gevolgen van intensieve verkeersader en de dominante nabijheid van industrieterreinen te compenseren d.m.v. een groene buffer en visuele afscherming middels hoge beplanting.
2. Weren van fijnstof middels intensieve beplanting van struiken en bomen.
3. Educatieve functie – natuurontwikkeling in een Tiny Forest. (Samenwerking met Domincuscollege)

¹⁾ Tiny Forests zijn kleine stadsbossen, zo groot als bijv. een tennisbaan, waarin een groot aantal boomsoorten wordt gepland om een zo hoog mogelijke biodiversiteit te krijgen. De geestelijk vader van dit concept is de Indiase ingenieur Shubhendu Sharma. IVN bracht dit idee naar Nederland.

Zone B. Populierenlaantje

Kenmerken huidige situatie.

Wandelgebied, zonrijk en beschut. Het is begroeid met populieren en gras dat enkele keren per jaar gemaaid wordt. Het oostelijk deel is breder dan west en midden. De afstand tussen de rijen populieren is ± 5 meter. In het oostelijk deel staan drie rijen bomen. De ruimte tussen de rijen is hier 6 en 7 mtr.

In het middendeel en het oostelijk deel bevindt zich grasland onder en naast de bomen. Dat grasland is nog niet bloemrijk, maar heeft wel potentie voor een bloemrijker geheel.

Langs één zijde is de laan begrensd door een Ligusterhaag (± 170 mtr) en een grote klimophaag (± 180 mtr).

Deze hagen hebben sterke ecologische waarde: voedsel- en nestelplek voor insecten, vlinders, bijen en vogels.

Zie ook bijlage 7.

Verbeterplan:

1. De open gaten in het westelijk en middendeel, ontstaan zijn door uitval van bomen worden herbeplant met populieren.
2. Het oostelijk deel van de populierenlaan wordt veranderd in een Lindenlaan. De Lindebomen worden ingeplant vanaf het moment dat 50% van het aantal populieren in het oostelijk deel zijn uitgevallen. Omdat de lindeboom ecologisch gezien rijker is dan een populier wordt hiermee (op termijn) een verrijking ingevoerd.
3. Er worden 10 nestkasten voor spreeuwen in de bomen gehangen. Uitvoering en beheer door bewoners. Dit wordt vastgelegd in een participatieovereenkomst.
4. In het oostelijk deel worden twee bomen geplant : Zoete kers (*Prunus Avium*) ★ ★ zie kaartje blz. 7.
5. Grasland in midden- en oostelijk deel. Met een wat aangepast maaibeleid zal er nog meer variatie aan planten en bloemen bereikt kunnen worden. IVN formuleert hierover een advies.

Zone B1. Terrein bij Poel aan oostelijke zijde Populierenlaantje.

Kenmerken huidige situatie.

- a. Er is geen afzoning tussen dit terrein en de boerderijwoning. Het aanzien en de inkleding van de ruimte kan verbeterd worden.

- b. *Terrein rondom de poel, grenzend aan woonboerderij. ± 35 mtr. lang. ± 24 mtr. breed.* In het brede gedeelte in het oostelijke deel ligt een poel. Aangelegd (± 2004). De poel valt in periode mei-september (grotendeels) droog. In het laagste deel groeit moerasvegetatie. Tot nu toe zien we niet dat kikkers gebruik maken van de poel voor afzetting van eieren. Zonder interventie zal de poel volledig dichtgroeien en verlanden.

Het relatief brede terrein is verder open en begroeid met gras dat een aantal keren per jaar gemaaid wordt. Bij inventarisatie medio mei beek dat er zich diverse bloeiende planten tussen het gras hebben ontwikkeld. Het terrein rond de poel heeft de potentie van bloemrijk grasland.

- c. *Perceel oostelijk van het populierenlaantje, ten zuiden van voedselbos.*

± 4 mtr breed en ± 13 mtr. Lang. Begroeid met gras. Zonnig en warm. Bodem is hard en verdicht door machines bij aanleg van het voedselbos en heeft een geringe biodiversiteit.

Zone B1. Verbeterplan.

Grenzend aan boerderijwoning.

- langs garage en toegangspad aanplanten van 2 à 3 kleine bloeiende bomen (bijv. Meidoorn) direct grenzend aan toegangspad: een lage heg (soort in overleg met bewoners)
- onderhoud en snoei wordt uitgevoerd door de bewoners van de woning).
- direct grenzend aan de tuin: aanplanten van gemengde haag.

Bij de poel.

- o Paddenpoel: met de hand weghalen van drie van de vier struiken. Wordt periodiek bijgehouden door bewoners. (vastleggen in participatieovereenkomst)
- o Versterken bloemrijk grasland langs westoever, noord- en oostoever van de poel. Vanaf 2 meter van het wandelpad tot onder aan de paddenpoel.

IVN formuleert hierover een nader advies dat bevat :

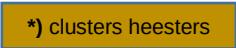
- markering van de grens tussen het terrein voor regulier maaien en de zone *aangepast maaien*.
- Frequentie en hoogte van maaien.

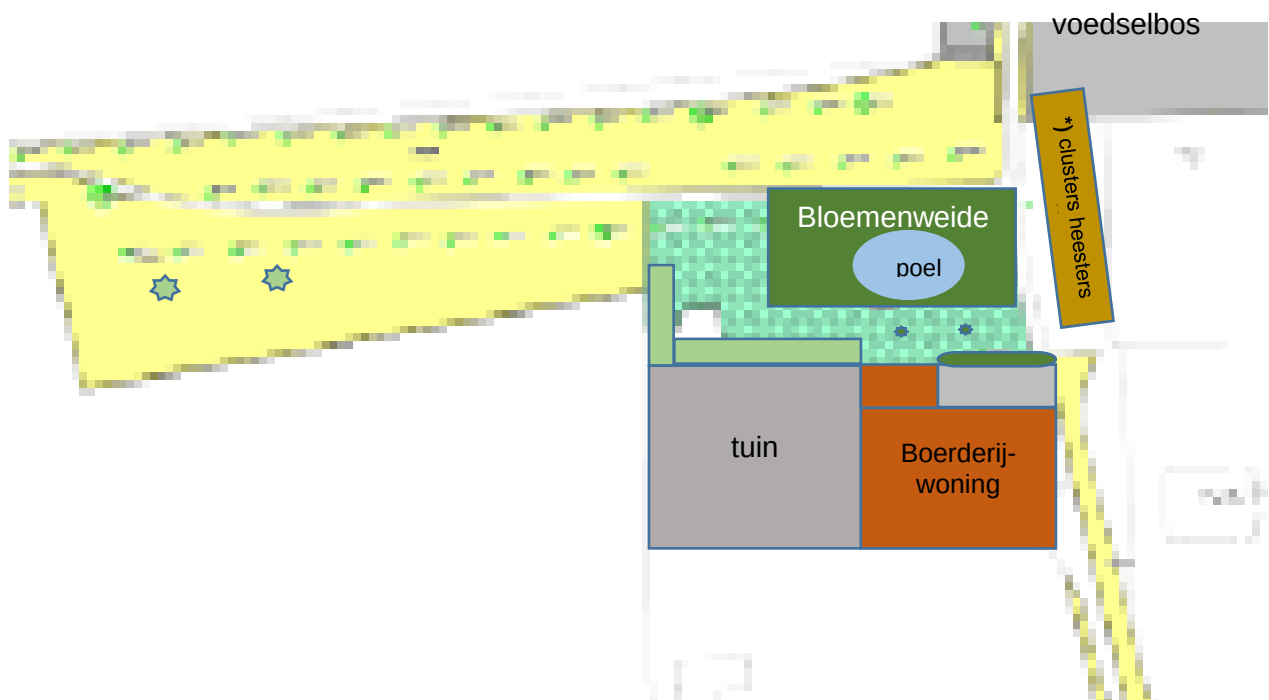

Terrein oostelijk van populierenlaan – ten zuiden van het voedselbos.

- aanplanten van 4 clusters van heesters.
- Grondverbetering (beluchting) door gemeente.
- Aanplanten van heesters door bewoners. Dit invoegen in bestaande participatieovereenkomst Voedselbos.

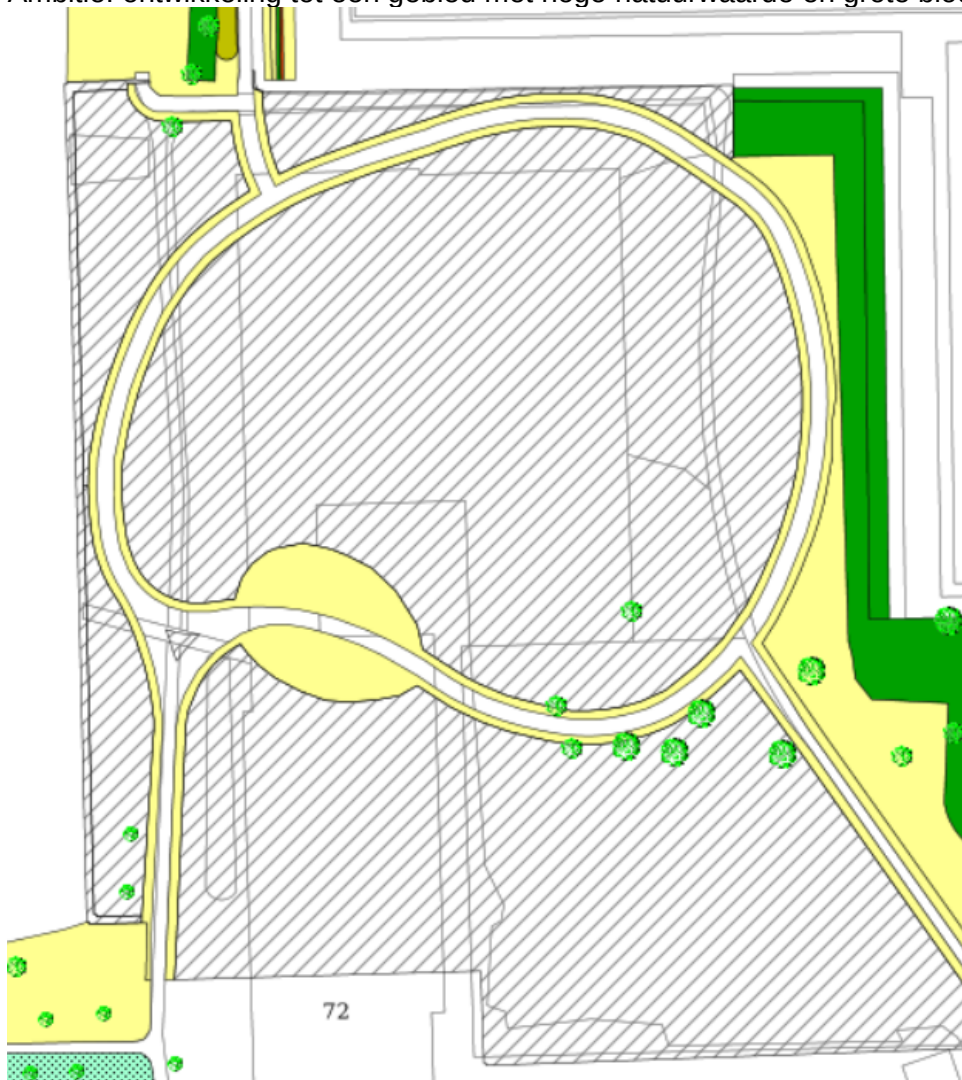
Zone B1. Oostzijde populierenlaan. Overzicht verbeterplan.

	2 kleine bomen, bijv. meidoorn.
	Lage heg. Door bewoners boerderijwoning zelf onderhouden
	vier clusters heesters. Selectie uit lijst bijlage 3
	gemengde haag boerderijwoning.
	Zoete kers

Zone C. Voedselbos.

Kenmerken huidige situatie: zeer zonnig en beschut. Jonge aanplant (2016-2017)
Ambitie: ontwikkeling tot een gebied met hoge natuurwaarde en grote biodiversiteit.

C-1. Oostzone. Tussen Voedselbos en afscheidingshaag met voetbalveld.

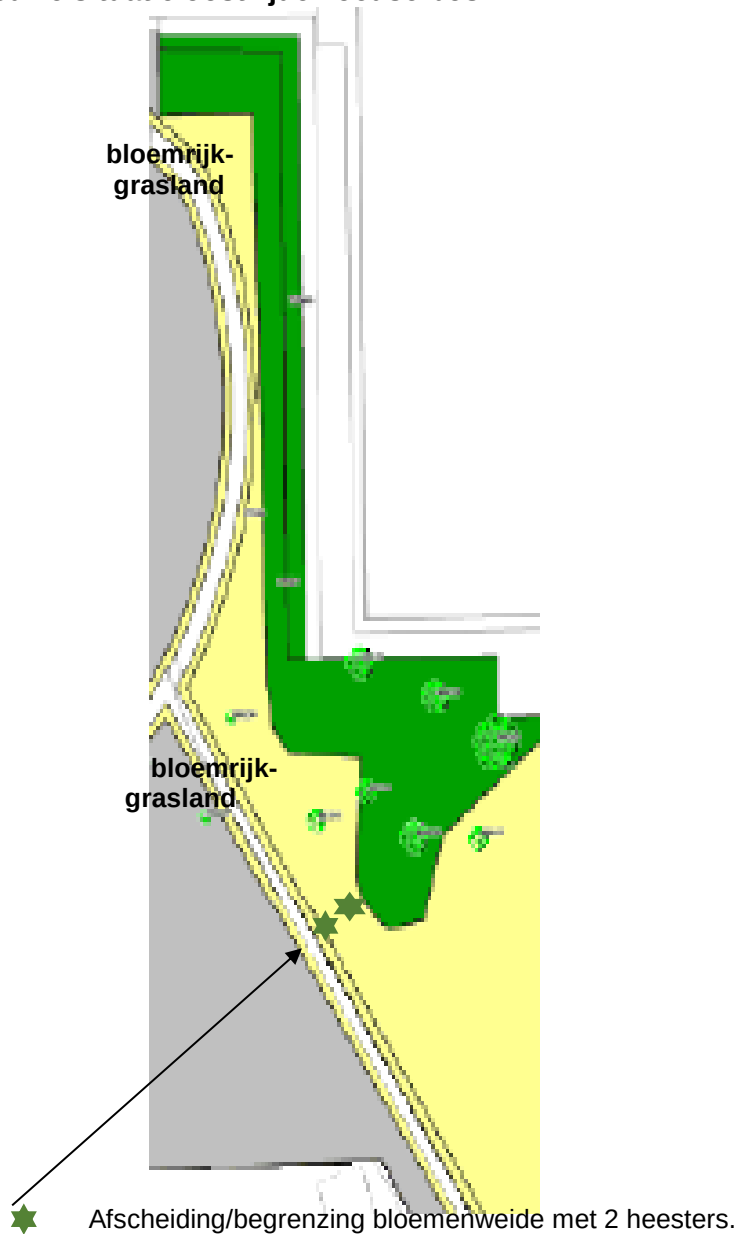
Kenmerken:

- zonnig en beschut.
- grond/bodem: zanderig met organisch materiaal.
- omvang perceel : ± 70 meter lang breedte varieert van 12 mtr (zuid) tot 2mtr. (midden) en weer uitlopend tot 16 mtr. (noord). Oppervlakte $\pm 500 \text{ m}^2$.

Verrijkingsplan:

- Inrichten als bloemrijk grasland. Omploegen huidige grasmat en inzaaien met zaad van meerjarige planten, aanvullend ook éénjarige planten. Mogelijke leverancier: Peter de Groot (www.biodivers.nl); mogelijke uitvoerder: Arjan Vernhout [NLbloeit](#).
 - Afgrenzen aan zuidzijde met enkele heesters.
 - Formuleren maaibeleid voor dit terrein (zie bijlage 5)
-
- Na inrichten en inzaaien van bloemrijk grasland wordt later in het seizoen – september – gezien hoe de situatie er voor staat en op basis daarvan worden maatregelen genomen. Later wordt bekeken hoe het maaibeleid voor deze plek wordt geformuleerd.

Nieuwe situatie oostzijde voedselbos.

C-2. Noordzijde voedselbos.

Noordwestzijde.

Huidige situatie: beschutte hoek. Maat: ± 13 x 17 mtr.

Noordoosthoek.

Huidige situatie

Hier is ooit gekapt en gekortwiekt.
hier nu kaal en winderig.
Grondmonster: wat zanderig.

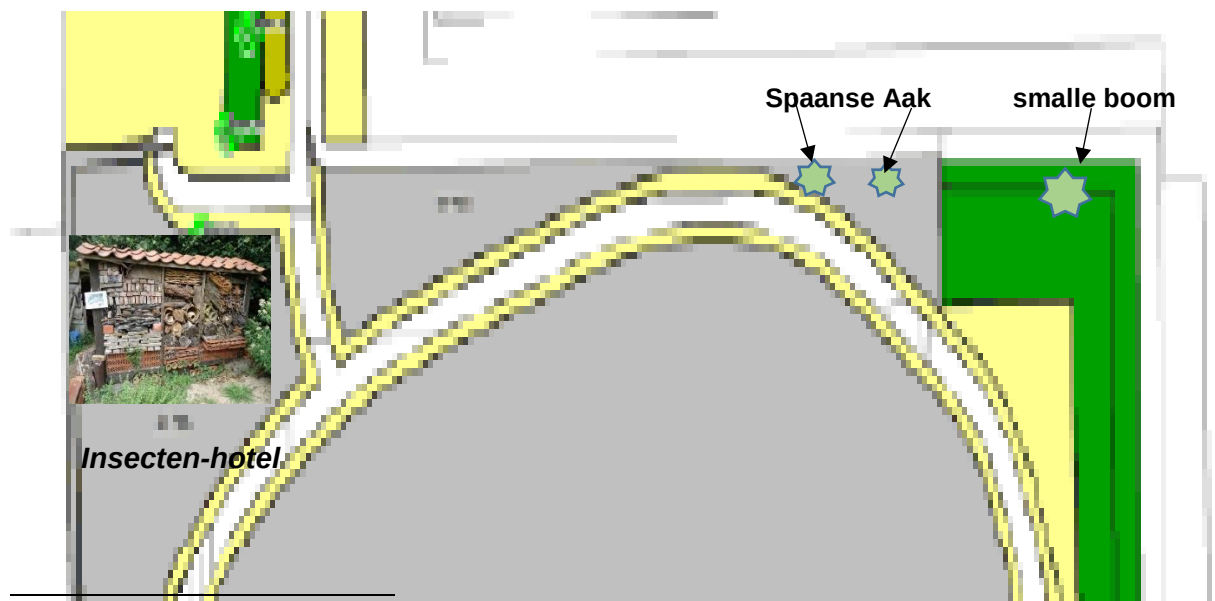
Hier is in 2016 een lep gekapt waarbij dit gat Het is ontstaan.

Verrijkingsplan:

Noordwesthoek: aanleg insecten oase voort zowel ondergronds als bovengronds nestelende soorten. Aanleg door werkgroep Voedselbos. Hiermee verdwijnt het oude pad naar het hondenlosloopterrein.

Noordoosthoek:

- Planten van 2 inheemse Spaanse Aken – Nederlandse Veldesdoorn (*Acer campestre*). De Spaanse Aak heeft sterke ecologische waarde: insecten, vogels ²⁾
NB: als bomen- niet als struiken. De precieze variëteit wordt later vastgesteld.
- De twee open ruimten tussen beide bosschages wordt gevuld met gemengde haag – aanleg door bewoners. Het stuk oude voetpad wordt daartoe weggehaald (door gemeente)
- In het meest oostelijke gat wordt één smalle boom in de haag geplant
- Beheer conform bestaande participatieovereenkomst Voedselbos.

²⁾ Wikipedia: Spaanse Aak. De bloemen zijn een goede bron van nectar en pollen, en worden druk bezocht door [bijen](#) en andere [insecten](#).^[2] De vruchten worden gegeten door o.a. [appelvink](#) en [groenling](#). De [schors](#) is voedselrijk en niet zuur, en kan meer [epifyten](#) huisvesten dan de andere inheemse esdoorns.^[2] Mede door het snel verterende blad is het een bodemverplegende soort.^[3]

Zone D. Speelveld.

Huidige Kenmerken: Middelgroot veld met open karakter met functie speelveld, speelgazon alsmede een hondentoilet. Wordt veel gebruikt. Zonnig. De noord- en westranden zijn kaal, winderig en onvriendelijk. Grond/bodemmonster: zavelig tot lichte klei.

Noordrand speelveld, grenzend aan voetbalveld.

Uitzicht op lege vlakte met daarachter industriegebouwen.

Verbeterplan: open ruimte dichtplanten met gemengde haag. Keuze aanplant uit lijst bijlage 3.

Westrand speelveld.

Geen afzoming. Te grote open ruimte.

Verbeterplan: het plaatsen van 3 clusters van struiken. Het gebied wordt hiermee intiemer zodat het speelveld echt een eigen karakter krijgt, zonder dat het ingesloten wordt.

Hoogte van de struiken: variërend van 1,30 tot 1,60 mtr.

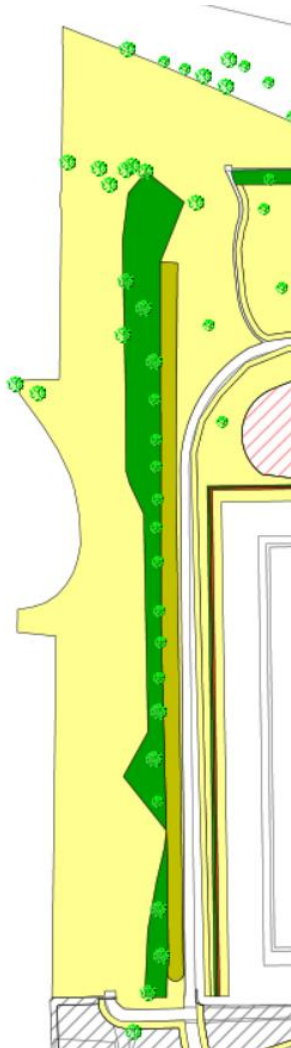
Hieronder twee voorbeelden uit Kometenpark nabij zwembad-west hoe de visuele markering uitgevoerd zou kunnen worden

Overzicht verbeterde situatie zone D.

**Zone E. Historische
hoogstam fruitbomen,
hondenlosloopterrein.**

Kenmerken huidige situatie:

1. Hondenlosloopterrein voorziet in een grote behoefte (!).
2. De hoogstam perenbomen zijn van cultuurhistorische waarde (Kwekers en tuinders van Hees) en hebben ook een hoge belevingswaarde. Beheerprotocol dat specifiek gericht is op de antieke fruitbomen is niet aanwezig. De bomen behoeven gerichte aandacht. (bijlage 2)

3. Het haagje of heggetje van Esdoorn langs beide zijden van het plastic voetbalveld is erg minnetjes, is saai en vormt een droevige aanblik.

In deze lage geschoren heg van 209 mtr. vindt geen bloei en zaadvorming plaats. Er is geen variëteit in plantensoorten. Dit onderdeel heeft een lage graad van biodiversiteit en draagt niet bij aan natuurontwikkeling.

Verrijkingsplan:

1. *Hondenlosloopterrein.*
Beter markeren en entameren als goede voorziening. Daarnaast moet er aandacht komen voor andere, gedragsgerichte aspecten.

2. *Handhaven en herstellen van de rij historische Perenbomen.* (zie bijlagen 2 en 2a)

De keuze is om de rij hoogstam fruitbomen verder in stand te laten als een historische element. Ter voorkoming van verdringing: Weghalen van de overheersende esdoornboom, zomereik, acacia en opdringend struweel..

Aanplanten van 3 nieuwe hoogstam perenbomen van soort dat matcht voor de kruisbestuiving van de bestaande Legipontperen.
Leverantie en uitvoering door specialist.

Onderhoud en beheersplan huidige bomen:

Nodig is een inspectieronde door extern specialist in hoogstam fruitbomen waarbij enig onderhoud wordt uitgevoerd en daarna periodiek onderhoudswerk (1x per 3 of 4 jaar)

Onderhoud fruitbomen (zowel oude en nieuwe) wordt uit regulier beheer gehaald.

Werkgroep Groen Hees vraagt om de 4 of 5 jaar een onderhoudsbeurt aan, uit te voeren door een specialist. (bijlage 2a)

Takken gebruiken voor aanleg houtril.

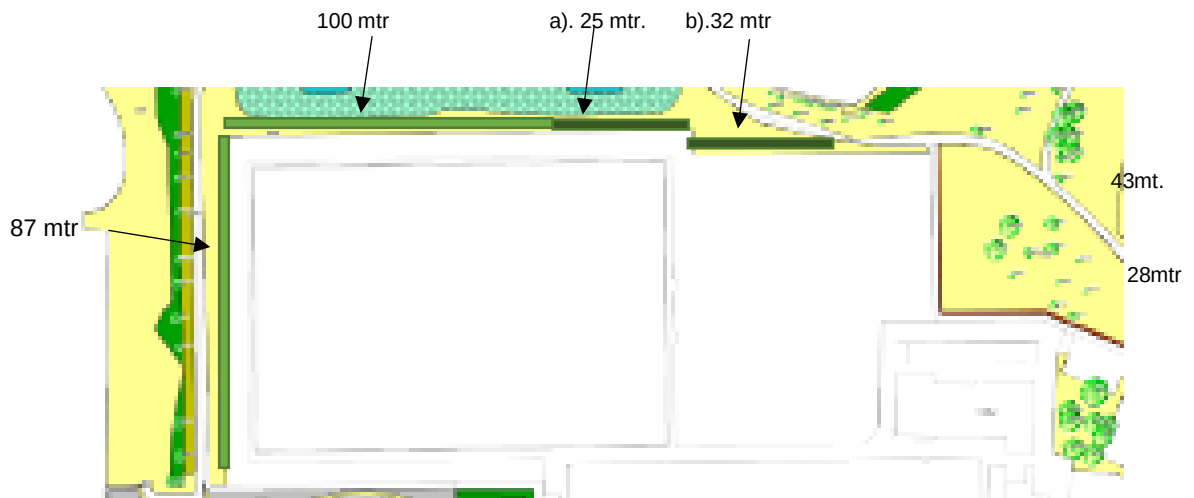
Notenboom.

In de boom aanbrengen van een nestkast voor de torenvalk (uitvoering door bewoners)

Reuzenberenklauw

Zowel de planten onder de notenboom als op het losloopterrein worden handmatig weggehaald.

3. Heg veldesdoorn langs beide zijden van het plastic voetbalveld (212 mtr)

Handhaven van de heg.

De bestaande heg wordt gehandhaafd.

Aan korte zijde wordt de heg volledig gehandhaafd. Aan de lange zijde wordt de heg voor de eerste 100 meter gehandhaafd. Deze heg kan uitgroeien tot een hogere haag zodat bloei en vruchtvorming ontstaat. Hoogte variërend tussen 1,30 en 1,60 meter.

Op bepaalde plekken kan deze haag ook breder laten uitgroeien zodat het aanzicht ook gevarieerd is. Na enige jaren wordt opnieuw gezien hoe dit uitpakt en wordt het plan indien nodig bijgesteld.

Alleen aan de kant van het sportveld wordt regulier beheer doorgezet.

Aanvullende gemengde haag.

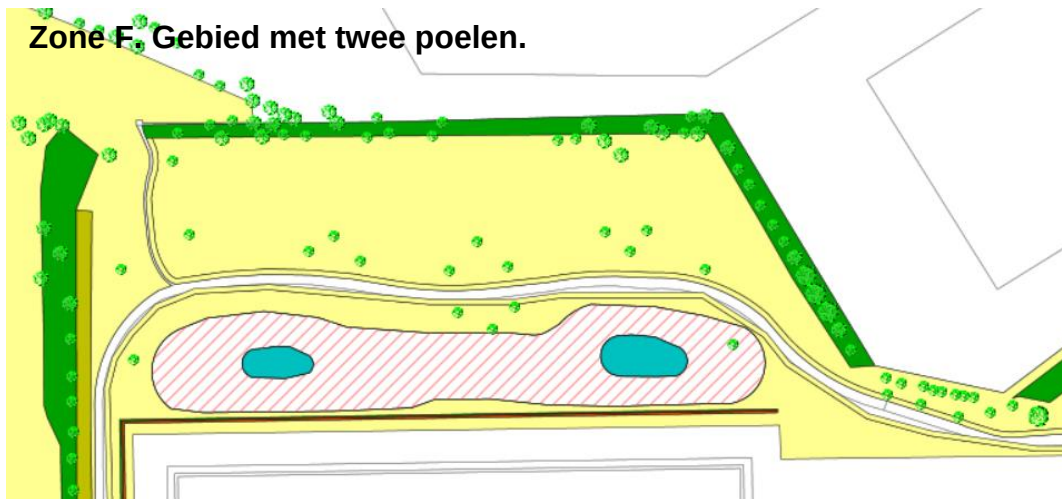
a) 25 mtr.

Een zevental lege plekken over een lengte van ± 25 mtr aan de oostkant van de lange zijde worden ingeplant met gemengde haag. Deze worden aan de voorzijde niet in een rechte lijn ingeplant, maar in een gevarieerde lijn, uitwijkend naar voren.

b). 32 mtr.

De heg wordt aan de lange zijde verlengd met ± 32 mtr. gemengde haag.

- Een gemengde haag levert optimaal resultaat aan bio-diversiteit en rijke biotoop. Zowel voor insecten, vogels en ook kleine kruipende dieren.
- Selectie van heesters uit lijst bijlage 3.
- De verlengde haag wordt aangelegd door bewoners en ook door hen onderhouden.
- Ook deze haag wordt aan de kant van de velden beheerd als een strakke haag.

Kenmerken huidige situatie:

- Op de schrale grond rondom de poelen ontwikkelt zich een bijzondere plantengroei.
- De poelen hebben in ieder geval een functie voor ei-afzetting door de bruine kikker.
- Mogelijk hebben de poelen ook betekenis voor salamanders, of padden.

Grasland met bomen ten noorden van de poelen.

De variatie in plantengroei is ook hier positief. Doorgaan met specifiek maaibeleid.

Plan voor poelen gebied

Schrale gronden rond de poelen.

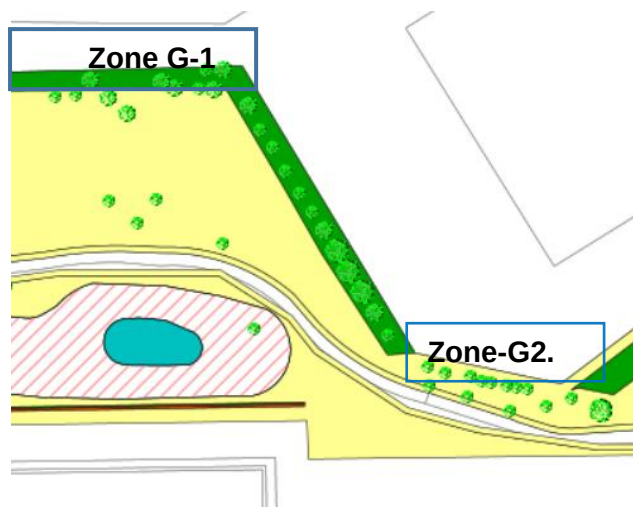
1. De onbegroeide plekken zand en grind zijn gunstig voor diverse soorten graafbijen. Interessante ontwikkeling van plantengemeenschap. Stimulering van deze plantengroei is niet echt nodig. Maaien is voorlopig niet nodig. Gebied met rust laten. Zie bijlage 5.
2. *Extra idee:* overplanten of zaaien van de *Wilde Averbuit* zodat er behalve in de spoorkuil bij Bottendaal een tweede plek voor deze zeer zeldzame plant.
3. IVN schrijft advies over maaien (frequentie hoogte, reikwijdte) tussen poelen en pad. En voor het gebied met de heuvel aan de noordzijde van het pad. Zie bijlage 5.
4. Aanbrengen van schuilplekken dichtbij de poelen t.b.v. de jonge amfibieën zodra ze het water verlaten. Voorbeelden: een paar grote, zware zwerfkeien en een paar grote, zware boomstronken. Hiermee wordt de oversteek naar ruigere en veilige vegetatie overbrugd.

In stand houden en beheer van de poelen.

5. Bij elke poel: het ene jaar de struiken en bomen aan de noordoever afzetten tot op waterpeil. Het jaar daarop de zuidoever. Daarbij niet gebruik maken van machines. Uitvoering door werkgroep groen.
6. Enkele wilgenbomen worden omgebouwd tot knotwilg. Deze kunnen om de paar jaar geknot worden. Uitvoering door werkgroep.
7. De twee moeizaam groeiende berkenbomen aan west zijde en de oostzijde van poelengebied vooralsnog handhaven en zien of ze later alsnog aansterken.

Zone G. Rand langs bedrijfsgebouwen.

Aanzien G-1

Verbeterplan zone G-1

Doel: visueel afschermen van de hoge bedrijfsgebouwen.

De loze ruimten vullen met gemengd bosplantsoen, met boomvormers.

Het gemengd bosplantsoen mag tot 3 meter hoog uitgroeien.

Boomsoorten: Zomereik en Gewone Veldesdoorn (Acer Pseudo Platanus)

Zone G-2.

Aanzien huidige situatie zone G-2.

Verbeterplan.

Over een lengte van 26 meter wordt het aanzien ingevuld met gemengd, bloeiend haagstruweel. Beplanting zodanig dat de doorloop op het pad open blijft. Inplanting ruim een meter vanaf het voetpad. Selectie van soorten struiken of heesters uit bijlage 3.

Zone H. Bosplantsoen met Elsen, Tamme Kastanjes en Steeneiken.

Huidige situatie.

Reeds voor 2016 staan hier 4 Elsen die niet wilden gedijen. In 2016 zijn ter aanvulling 3 Grauwe Elsen geplant, met grondverbetering, alsmede 3 tamme Kastanjes en 3 Steeneiken. De 7 Elsen leiden nog steeds een kwijnend bestaan. Deze bomen staan waarschijnlijk op te droge, zanderige grond. Het lukt de Steeneiken, grauwe Elsen en Kastanjes tot nu toe niet het dominante aanblik van hekwerk en bedrijfsgebouw te verminderen. Het hoge hekwerk en het grote bedrijfsgebouw zijn nog steeds niet visueel afgeschermd, zowel niet achter het bosplantsoen als ten weerszijden daarvan. Vanaf enige afstand bezien zal door de toekomstige aanwas van de geplante grauwe Elsen, tamme kastanjes en Steeneiken het zicht op de bedrijfsgebouwen gebroken worden. Heeft nog wat jaren nodig

Verrijkingsvoorstel:

Doel: creëren van bosplantsoen dat de bedrijfsgebouwen aan het oog onttrekt.

1. De nog bestaande open plekken langs het hekwerk aan beide kopse zijden van het bosplantsoen (oppervlakte 2x 13 mtr.) Inplanten van enkele groepen heesters.
Werkgroep doet voorstel voor welke soorten

2. De zwakke Elsenbomen in huidig bosplantsoen laten staan en laten afsterven. Dood hout terugleggen tussen de heesters ter plekke en zodoende benutten voor bodemverrijking en groeistof.
3. 2 nieuwe bomen inplanten in de voorste rand van het bosplantsoen zodat er slechts een relatief kleine hap uit het bosplantsoen hoeft te worden genomen.
Soort: zomerlinde.

Zone I. Grote open ruimte met relatief veel bomen.

Kenmerken huidige situatie

Het terrein is ruim en open en is ingevuld met veel losse bomen, één bomencluster en 4 groepjes van 3 haagbeuken.

Het grasveld met kruiden en bloemen

Dit heeft een eigen karakter en heeft charme en vriendelijkheid (met name in maanden mei tot oktober). Er geldt een specifiek maaibeleid. Het maaisel wordt afgevoerd.

De bloemenweide staat er redelijk tot goed bij. Dankzij het gevoerde maaibeleid in de afgelopen jaren is er al behoorlijke variatie in planten en kruiden tussen het gras.

Enkele bijzondere soorten zijn aanwezig. Mooi resultaat tot nu toe.

Er zijn wel kwalitatieve verschillen per deelgebied. Voortzetting van het specifiek maaibeleid is belangrijk voor behoud en versterking van variatie in soorten kruiden en planten en ter voorkoming van vergrassing.

Specifiek maaibeleid betreft:

- aantal keren, tijdfasering, hoogte,
- afvoeren van maaisel zodat de grond arm genoeg blijft.
- tijdelijk laten liggen van maaisel
- Per deelgebied een verschillende frequentie.
- Op enkele delen van het terrein (het verhoogde terrein tussen wandelpad en parkeerplaats SV Nijmegen en het verhoogde terrein ten N. van de poelen) overheerst het gras nog te veel. De bodem ter plaatse is kennelijk nog te rijk aan voedingsstoffen. Bij het maaien in huidige frequentie zal het nog een aantal jaren duren voordat dit terrein voldoende is verschaald en er kansen zijn op een grotere variatie aan soorten. Extra vaak maaien is nodig zodat het proces met een aantal jaren versneld wordt met als resultaat: minder rijke voedingsbodem, minde hoge grassen, toename van soortenrijkdom in planten en bloemen.

IVN formuleert een advies voor specifiek maaibeleid voor het gebied I en nog enkele andere locaties. Zie bijlage 5.

Inzaaien.

Indien het mogelijk is wordt voortaan bij nieuw in te planten bomen in dit gebied een rijk planten- of kruidenmengsel ingezaaid in de opengehaalde aarde onder de boomspiegels. Hiermee wordt de variatie extra gestimuleerd.

Advies: koop hiervoor wilde zaden in, type bij Peter de Groot, www.biodivers.nl

In zone I is het verder niet nodig om extra in te zaaien of startlocaties te creëren.

Verder kan het terrein van Zone I. aan de zuidzijde nog wel wat aankleding gebruiken. Het gebrek aan afzoming met de naastgelegen grote open sportvelden leidt tot eentonigheid. Zie foto's volgende bladzijde.

Doel: verbetering eentonigheid.

Meer afscherming creëren ten opzichte van de sportvelden.

Verbeteringsvoorstel:

a). toevoegen gemengde haag van ± 32 mtr. Zie beschrijving zone E-2 , bladzijde 17.

b). creëren van clusters heesters langs zuidwestelijke hoek van zone I. ter afzoming van het park t.o.v. de grote open ruimte van de voetbalvelden.
Selectie van soorten uit lijst in bijlage 3.

Zone J. Zoom langs industrieweg.

Werkgroep Groen Hees heeft voorstel voor definitieve invulling ingediend.

K. Aanvullende maatregelen voor verrijking en verbetering.

K-1. Verbetering belevingswaarde en toegankelijkheid.

Wandelpaden.

Het komt vaak voor dat mensen in plassen en op soppige bodem lopen. Die situatie ontstaat al vaak na één dag regen. De wandelpaden moeten verbeterd worden.

Wandelen door plassen.

Zitbanken.

Uit gesprekken met bezoekers en wandelaars blijkt dat er behoefte is aan een zitbank in het hondenlosloopterrein. Voorstel: plaats zitbank in die zone met uitzicht naar het oosten over zone F heen.

Daarnaast zijn er een aantal zitbanken zonder rugleuning die ook te laag zijn voor met name ouderen. Voorstel: Vervang deze door hogere zitbanken met rugleuning.

K-2. Aanleg houtril en takkenrillen.

Waarde

In een takkenhoop, takkenwal of houtril kunnen vogels nestelen en schuilen, zoals winterkoning en heggenmus. Ook biedt deze schuilgelegenheid schuil-, broed- en overwinteringsplaats voor insecten, diverse zoogdieren zoals (spits)muizen, egel en amfibieën zoals bruine kikker en gewone pad.

Aanleg en beheer

Het aanleggen van een takkenhoop, takkenwal of houtril biedt de mogelijkheid om snoei- en kaphout netjes weg te werken. Tegelijkertijd wordt de natuur een handje geholpen.

Zo'n hout- of takkenril biedt schuil- en overwinteringsgelegenheid aan tal van diersoorten, groot en klein (zoogdieren, amfibieën en insecten).

Een takkenwal of houtril ziet er beter verzorgd uit dan een takkenhoop.

K-4. Principes die leidend zijn bij verdere uitbouw en onderhoud van het park.

1. Kritische selectie van soorten bij nieuwe aanplant.

Bij de aanplant van nieuwe struiken, planten en bomen wordt voortaan bij voorkeur gekozen voor die soorten die het beste passen in natuurontwikkeling en biodiversiteit. En die dus aantrekkelijk zijn voor insecten, vlinders en vogels, qua voedselaanbod, schuil- en nestelgelegenheid.

In de regel gaat de voorkeur uit naar inheemse soorten, omdat deze - na langdurende evolutie- in plaatselijke biotoop hen rol vervullen in de levenscyclus en hun waarde hebben bewezen. Uitheemse soorten en ook vaak nieuwe varianten die door kwekers zijn ontwikkeld worden bij voorkeur niet toegepast, omdat in veel gevallen duidelijk is dat ze niet voldoende bieden aan voedsel voor insecten en daardoor een lagere waarde hebben in de levenskringloop.

Op de hoofdregel "voorkeur voor inheemse soorten" kan incidenteel worden afgeweken als dat noodzakelijk wordt geacht.

In de regel wordt gekozen uit de lijst van bijlage 3. Dit zijn bijna allemaal inheemse soorten. Keuzes worden gemaakt uit alle soorten van deze lijst *zodat binnen park-west voor er het hele jaar door een gevarieerd voedselaanbod is voor insecten.*

Deze lijst biedt bovendien ook veel soorten met een decoratief karakter en een sierfunctie (bloeiwijze, vorm, vruchten).

2. Nieuw aan te planten bomen worden bij voorkeur niet opgekroond (in overleg).

3. Er wordt terughoudend gesnoeid en gekapt in bomenbestand en struweel. Er wordt herhaald overlegd met opzichter en uitvoerder DAR over concrete onderdelen en gewenste eindbeelden

4. In verband met dit plan heeft de gemeente de uitvoering van beheer en onderhoud al in bepaalde mate aangepast.

De wens en het voornemen is dat:

4a. voor snoei en onderhoud het beleid opnieuw wordt geformuleerd/ aangepast, passend binnen natuurontwikkeling en biodiversiteit.

4b. een meerjarig plan wordt geformuleerd gericht op natuurontwikkeling en versterking van biodiversiteit.

4c. een meer flexibel onderhoudssysteem wordt toegepast.
Voor het onderhoud en beheer van het park dat uitgaat van het doel versterking van bio-diversiteit en natuurontwikkeling is het nodig dat aannemers worden gecontracteerd die dit type werk ook beheersen. Ook is nodig dat toezicht op de vereiste kwaliteit wordt gehouden.

Bespreking over het realiseren van deze wensen en voornemens wordt voortgezet.

L). Samenvatting van de voorstellen voor verrijking en verbetering.

Zone		Uitvoering.
	Bij alles wat geplant wordt is er vooraf overleg over de keuze van planten, struiken of bomen uit de lijst bijlage 3.	
A	Tiny Forest met zonering. Alternatief; een bos met bepaalde zonering en gevarieerde hoogten.	
B	- In westelijk gedeelte en in het middengedeelte worden bestaande en toekomstige open gaten in de rij bomen ingeplant met nieuwe Populieren. - Het oostelijk deel wordt met zomerlinden ingeplant zodra 50% van de bestaande populieren zijn weggevallen. - Plaatsen van 10 nestkasten voor spreeuwen. - Planten van 2 x zoete kers in het brede middengedeelte.	Uitvoering bewoners
	Oostzijde. Met de hand weghalen van struiken in of nabij poel.	Werkgroep snoeit en haalt struiken weg bij poel.
B-1	Planten van 2 á 3 klein blijvende bomen langs de boerderijwoning. Aanplanten gemengde haag direct grenzend aan tuin van woonboerderij.	
	Versterken van bloemrijk grasland noord- west- en oostoever poel. IVN formuleert maaiadvies en maaizone.	
	Ten Z. van Voedselbos: planten van 4 clusters van heesters. Grondbewerking vooraf.	Gemeente maakt bodem luchtig en plant de struiken.
C	Noordwesthoek: Creëren insectenparadijs	werkgroep Voedselbos
	Noordrand: Planten van 2 Spaanse Aken	
	Noordrand: Open ruimte tussen twee bosschages wordt ingevuld met nieuwe struiken-heester -haagplanten. In het oostelijke open gat wordt een smalle boom in de haag geplant. De verharding van het vroegere wandelpad wordt weggehaald.	Planten door werkgroep Gemeente verwijdert verharding oud wandelpad
	Oostrand: Creëren bloemrijke weide. Aan de zuidrand afzomen met enkele heesters. Voor bloemrijke weide: formuleren maaibeleid en definiëren maaizones; advies samenwerken met <i>Biodivers</i> en Arjan Vernhout van <i>NLbloeit</i> .	Gemeente voert uit.
D	Noordrand inplanten gemengde haag Afzomen van westelijke rand met enkele (struiken of heesters.	Uitvoering gemeente
E	Beter markeren en entameren van Hondenlosloopterrein. 2 hoogstam perenboom in de rij planten onderhoud perenbomen door specialist. Formuleren protocol onderhoud Perenbomen Periodiek onderhoud onder verantwoordelijkheid van Werkgroep Groen Hees Beheersplan formuleren t.a.v. Braamstruiken en ander struweel. Daarna volgt overleg over eventuele inzet bewoners.	specialist

	Nestkast voor torenvalk aanbrengen in Notenboom.	Uitvoering bewoners
	- Lage heg veldesdoorn laten uitgroeien tot hogere en grotere haag zodat bloei en vruchtvorming kan plaatsvinden. - Aan de oostkant van de lange zijde worden de zwak/ niet-uitgegroeide plekken over een lengte van ± 25 mtr helemaal leeggemaakt en er wordt gemengde haag voor in de plaats geplant. - De vernieuwde heg wordt aansluitend verlengd met nog eens ± 32 mtr. gemengde haag.	- Uitgraven gemeente. Inplanten werkgroep. - Aanplanten door werkgroep.
F	- Aanbrengen van schuilplekken amfibieën. - Jaarlijks afzetten struiken en bomen in en rond de poel – per poel ieder jaar een andere zijde. - Knotten enkele wilgen en periodiek bijhouden	Uitvoering werkgroep.
	Open terrein rondom poelen. - Dit terrein wordt niet ingeplant. - Formuleren advies maaizone en maaibeheer.	IVN
G-1	Open gaten aanplanten bosplantsoen met enkele boomvormers	Uitvoering gemeente
G-2	Aanplanten van diverse heesters.	Uitvoering bewoners.
H	Vooraan in bosplantsoen inplanten van 3 zomerlinden	Uitvoering gemeente
	Open ruimte aan beide kopse kanten inplanten met diverse struiken of heesters.	Uitvoering bewoners.
I.	Afzomen rand tussen sportvelden en park met enkele clusters struiken of heesters	gemeente
J.	Formuleren advies maaibeleid (specifiek en gedifferentieerd per sub-zone)	IVN
K-1	Wandelpaden verbeteren- ophogen daar waar nodig. Een zitbank aanbrengen in hondenlosloopzone en andere plekken.	Uitvoering gemeente.
K-2	Takken- en houtrillen inde branden van het park. Aanwijzen locaties voor hout of takkenrillen.	Zie bijlage 9 voor de plek van takkenrillen
K-3	Specifieke behandeling opgekroonde beukenbomen.	Gemeente voert uit.
K-4	Vier leidende principes bij de verdere uitbouw en onderhoud van het park	Gemeente voert uit.

Geraadpleegde literatuur.

H. Ketelaar
Bomen en struiken van hier.

Oktober 2014. Isbn. 9789082257502

Ministerie van Economische zaken en Klimaat
Rode lijst vogels 2017

Sovon rapport 2017-34.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedsel-
kwaliteit. *Nationale bijenstrategie.*

Januari 2018

L. Moraal. RU Wageningen Environmental
Research (vh Alterra).
*Insecten op inheemse en uitheemse
boomsoorten.*

Arbor Vitae | 3-21 | 2011 | 39